

Musik i Uppland, torsdag 19 april 2018



Dvořáks cellokonsert

Uppsala Kammarorkester
Dirigent: Daniel Blendulf
Solist: Torleif Thedéen, cello

**MU
SIK**
I UPPLAND

Program

Sally Beamish

f. 1956

Whitescape

Arnold Schönberg

1874-1951

Kammarsymfoni nr 2 op. 38

Adagio

Con fuoco

PAUS

Antonín Dvořák

1841-1904

Cellokonsert h-moll op. 104

Allegro

Adagio ma non troppo

Finale: Allegro moderato

Konserten beräknas pågå till ca 20.50

Uppsala Kammarorkester

Violin 1

Nils-Erik Sparf, *koncertmästare*

Klara Hellgren

Jeffrey Lee

Dinara Mansurova

Dag Alin

Anders Lagerqvist

Katarina Edvardsson

Violin 2

Bernt Lysell

Catharina Ericsson

Staffan Ebbersten

Elin Emtell Rubinsztejn

Christina Gustavsson Hamberg

Gabriele Freese

Viola

Kim Hellgren

Olof Ander

Jörgen Sandlund

Thomas Ringqvist

Violoncell

Per Nyström

Sara Wijk

Louise Agnani

Gunnar Jönsson

Kontrabas

Barbro Lennstam

Sigrid Granit

Roger Bergman

Flöjt

Hanna Gustafsson

Hannah Törnell Wettermark

Oboe

Maria Bolton

Jenny Hülphers

Klarinett

Lena Jonhäll

Jan-Erik Alm

Fagott

Sven Aarflot

Magnus Bagge

Horn

Orvar Johansson

Lennart Stevensson

Heléne Sikdal

Trumpet

Bengt Fagerström

Paul Hägglöf

Trombon

Birgitta Lagerstedt

Sally Allkins

Nicholas Eastop

Tuba

Alexander Skylvik

Pukor

Christer Ferngren

Slagverk

Martin Larsson

Beamish, Schönberg och Dvořák

Det är kanske inte så många tonsättare som kan tala om varför de valde just det yrket. I fallet med Sally Beamish finns det åtminstone en utlösande faktor, lyckligtvis en ovanlig sådan, som hon kan berätta om. Sally var violast i den kända stråksextetten Raphael Ensemble. En kväll i juni 1989 frångick hon sina vanor och tog inte med sig violan till sovrummet. Tidigt morgonen därpå tyckte hon sig höra något från undervåningen, men somnade om. När hon ett par timmar senare kom in i vardagsrummet låg instrumentfodralet där på golvet - tomt. Ett hårt slag, violan var tillverkad i Florens 1747 och hade tillhört familjen Medici. Den återfanns aldrig. Hon bestämde sig där och då för att vända eländet till något positivt. Sally hade drömt om att bli kompositör på heltid, men på grund av ett hektiskt arbetsliv som musiker i födelsestaden London blev det inte särskilt mycket skrivet. Den legendariske tonsättaren Peter Maxwell Davies hade redan agerat mentor, och inte minst försökt få henne att flytta till ett lugnare och bättre konstnärsklimat i Skottland. Nu kom tillfället, och snart kom även genombrottet som tonsättare.

Sally Beamish har idag en väldig verklista bakom sig, med musik för de flesta besättningar, inklusive operor, musikaler och film samt stycken skrivna speciellt för barn och amatörmusiker. Det var under tiden som "composer in residence" hos både Scottish Chamber Orchestra och Svenska Kammarorkestern i Örebro som *Whitescape* för kammarorkester komponerades år 2000. Stycket kan ses som en skiss till en opera baserad på författaren Mary Wollstonecraft Shelleys liv. Hennes mest kända verk är alltså *Frankenstein eller den moderne Prometheus*. Enligt tonsättaren är *Whitescape* framförallt inspirerat av dröm- och landskapsaspekterna

i romanen. Det karga, frusna landskapet som här målas upp i toner är den arktiska tundran som doktor Victor Frankenstein har rest till för att söka efter sitt monster.

Arnold Schönberg växte upp i en familj som inte ägnade sig särskilt mycket åt musik, och han var i stort sett självlärd som musiker. Hans huvudinstrument var cello, men tidigt uppenbarade sig också intresset och fallenheten för komponerande. Grundläggande lektioner i harmonilära och kontrapunkt fick han av vännen Oskar Adler, sedan följde en kortare tid av egentliga kompositionsstudier för Alexander von Zemlinsky, som med tiden blev hans svåger. Arnold började orkestrera andras operetter, men det var ju knappast det han skulle bli känd för. Denna en av de sista stora, glödande senromantikerna (i exempelvis *Verklärte Nacht* eller *Gurre-Lieder*) blev tillsammans med sina trogna lärjungar Alban Berg och Anton Webern frontfigur för den så kallade Andra Wienskolan, och därmed av oerhörd betydelse för 1900-talets musikhistoria. Samtidigt med en garanterad position som kontroversiell för vad som verkar vara all framtid. Livet igenom livnärde Schönberg sig som eftersökt pedagog snarare än som tonsättare. Trots att tolvtonstekniken för komposition, med sitt inte direkt folkliga rykte, bara är en enstaka aspekt av hans musikaliska stil så är den oupplösligt förknippad med hans namn. Han lämnade Europa 1933 på grund av det politiska klimatet och hamnade i USA, först i Boston där hans hälsa inte riktigt passade ihop med klimatet, sedan i Los Angeles som kändes bättre. Han blev amerikansk medborgare 1941, men fann sig väl aldrig riktigt tillrätta. Det var svårt att hitta en publik till den musik han egentligen ville skriva.

Kammarsymfoni nr 2 har en lång tillkomsthistoria, augusti 1906 till oktober 1939 är ju inte särskilt snabbt jobbat, kan man tycka. Schönberg hade påbörjat den lilla symfonin direkt efter att han fullbordat den långt mer kända *Kammarsymfoni nr 1*, ett portalverk för den moderna musiken. Men då dess första sats var nästan klar blev tvåan liggande, med ett par misslyckade försök att komma igång igen 1911 och 1916. Först under 30-talet blev den alltså färdig, nu med erfarenheterna av arbetet med tolvtonstekniken liksom av intensiva studier av Brahms musik i bagaget. Inte desto mindre är verket tonalt, alltså inte komponerat med tolvtonsmetoden, men väl med bruk av en för tonsättaren säregen variationsteknik. Eventuellt var det dirigenten Fritz Stiedry som fick honom att komma till skott, det var i alla fall han som uruppförde den i New York 1940. Till Schönbergs många egenheter hörde hans uttalade triskaidefobi, det vill säga en allvarlig rädsla för talet tretton, och han avled mycket riktigt den 13 juli 1951.

Varför i all världen visste jag inte att man kunde skriva en sådan cellokonsert? Om jag bara hade vetat det, så hade jag skrivit en för länge sen. Dessa ord kom från självaste Johannes Brahms, ivrig vapendragare för **Antonín Dvořák**, och gällde förstås hans Cellokonsert i h-moll. Egentligen är den nr 2, det finns en 30 år äldre cellokonsert också. Ett fint verk som tonsättaren tidigt tycks ha slutat bry sig om och som han aldrig själv orkestrerade, men det är en annan historia. Lite lustigt också att Brahms tillfälligt verkade ha glömt att han inte så väldigt många år tidigare själv hade skrivit sin underbara konsert för violin, cello och orkester. Till Dvořák kom impulsen att än en gång komponera en cellokonsert då han besökte Carnegie Hall i mars 1894. Hans gode vän, ”den amerikanska operettens

fader”, cellisten och succétonsättaren Victor Herbert framförde där sin egen nya Cellokonsert nr 2 med New York-filharmonikerna. Den tjeckiske tonsättarens tid i staden började lida mot sitt slut, och nu under hans sista år som ledare för National Conservatory of Music hade hemlängtan definitivt slagit klorna i honom. Mentalt var han åter i Böhmen, och snart skulle han även vara det i verkligheten. Där väntade bland många andra celloprofessorer vid Pragkonservatoriet Hanuš Wihan, som länge hade försökt få Dvořák att åstadkomma en konsert för instrumentet. Detta sjunde och sista verk från den amerikanska tiden påbörjades i november 1894 och fullbordades också i USA i februari 1895. Alla drag av amerikansk folkmusik som man finner i exempelvis den nionde symfonin är dock som bortblåsta.

Efter hemkomsten till Böhmen fick konserten hela 60 takters förlängning av finalsatsen. Slutnoteringen i partituret blev den 11 juni 1895. Konserten tillägnades Wihan, men det blev inte han som fick uruppföra den. Wihan hade haft synpunkter på utformningen som gick stick i stäv med Dvořáks intentioner. Vi vet inte riktigt hur allvarlig klyftan mellan de båda vännerna blev, men det är ett faktum att tonsättaren såg sig tvungen att lämna noggranna instruktioner till förläggaren Simrock och kräva garantier för att ingen, uttryckligen inte ens Wihan, skulle få mixtra med partituret. Cellokonserternas cellokonsert spelades för första gången vid en konsert hos London Philharmonic Society i mars 1896, med sin kompositör på podiet och den unge engelsmannen Leo Stern som solist.

Gunnar Lanzky-Otto

Daniel Blendulf, dirigent

Daniel Blendulf har etablerat sig som en av Skandinavien mest ansedda dirigenter i sin generation. Under nuvarande säsong har han debuterat hos Singapore Symfoniorkester, Islands Symfoniorkester, Camerata Salzburg, Queenslands Symphony Orchestra och Brandenburgisches Staatsorchester Frankfurt och återkommer till Kungliga Filharmonikerna, Aarhus Symfoniorkester liksom till Uppsala Kammarorkester. Blendulf har tidigare gäststat orkestrar i Japan, Nya Zeeland, Australien, Malaysia, förutom orkestrar i Skandinavien och runtom i Europa.

Daniel Blendulf har sedan några år ett dynamiskt samarbete med Dalasinfoniettan som han är chefsdirigent och konstnärlig ledare för. Han gästar också regelbundet Radiosymfonikerna. Som operadirigent har han också dirigerat föreställningar vid bl a Kungliga Operan, Norrlandsoperan, Folkoperan och Dalhalla Opera. Daniel Blendulf, tidigare en hyllad cellist, vann första pris i Svenska Dirigentpriset 2008 och 2014 mottog han Herbert Blomstedtstipendiet.



Torleif Thedéen, cello

Torleif Thedéen är en av Europas ledande cellister med en omfattande internationell solistverksamhet, som inleddes 1985 då han vann de tre viktigaste internationella tävlingarna under samma år.

Sedan dess har han turnerat över hela världen med ledande orkestrar som London Philharmonic Orchestra, BBC Philharmonic Orchestra, Wiener Symphoniker, Dresdner Philharmonie, Rotterdams Philharmonic Orkest, Czech Philharmonic och många fler. Under senaste året har han gäststat Japan (Tokyo Metropolitan Orchestra) och Nya Zeeland, turnerat i Kanada och USA.

Bland Thedéens kammarmusikpartners finns Janine Jansen, Julian Rachlin, Maxim Rysanov, Roland Pöntinen och Martin Fröst.

Sedan 1996 har Thedéen en professur vid Edsbergs Musikinstitut i Stockholm, där han en gång själv fick sin utbildning för Frans Helmersson. Från hösten 2017 är han också professor vid Musikhögskolan i Oslo. Thedéen blev ledamot av Kungliga Musikaliska Akademien 2001 och belönades 2003 med Litteris et Artibus. 2016 tilldelades han Kungliga Musikaliska Akademiens "Interpretpris" för framstående insatser under flera decennier.

Musik i Upplands kommande konserter

Lördag 5 maj 16.00, Konstakademien, Stockholm
Söndag 6 maj 16.00, Uppsala Konsert & Kongress, Sal B

Kärlekens våndor

Uppsala Kammarsolister och Johan Ullén, piano
Joel Ödmann läser ur Den unge Werthers lidande.

Ludwig van Beethoven: Stråkkvartett nr 13

Johannes Brahms: Pianokvartett i c-moll

Clara Schumann: Andante ur pianotrio i g-moll

Johan Ullén: Wanderer (uruppförande)

Torsdag 17 maj 19.00, Uppsala Konsert & Kongress, Stora salen

Griegs pianokonsert

Uppsala Kammarorkester. Dirigent: Eivind Aadland. Solist: Håvard Gimse

Nordheim: Nachruf, Grieg: Pianokonsert i a-moll, Beethoven: Symfoni nr 3 "Eroica"

Lördag 26 maj 16.00, Uppsala Konsert & Kongress, Restaurangen

Carte Blanche

Trio X och hemliga gäster.

Arrangeras i samarbete med Uppsala Konsert & Kongress och Musikens Hus Vänner.

Information om kommande säsong i början av maj

I början av maj skickar vi ut brev till alla som i nuläget är abonnenter i serien med Uppsala Kammarorkester i Stora salen och serien med Uppsala Kammarsolister i Sal B. Brevet skickas ut av Tickster och innehåller program och betalningsförfarande.

Musik i Uppland samarbetar med Vi-skogen

Utöver en blomma, som tack till våra artisters medverkan planterar Musik i Uppland fem träd i Vi-Skogen som en gåva till vår gemensamma jord.



Musik i Uppland, Box 3106, 750 03 Uppsala, tel. 018-17 19 20, info@musikiuppland.se

Länsmusikchef: Peter Waldemarsson 018-17 19 33

Orkesterchef: Mona Gunnarsson 018-17 19 36, mona.gunnarsson@musikiuppland.se

Orkesterassistent: Johannes Risberg 018-17 19 26, johannes.risberg@musikiuppland.se

Foto: Torleif Thedéen - Nikolaj Lund, Daniel Blendulf - Marco Borggreve

Se Musik i Upplands aktiviteter också via facebook, twitter och youtube.
www.musikiuppland.se

**MU
SIK**
I UPPLAND